

Aproximació a un estudi sobre el Govern de Catalunya (1810-1814)

Amb el nom de Govern de Catalunya es designa el regim polític establert en el Principat, per Napoleó, des de 1810 fins el 1814, en el transcurs de la Guerra del Francès o de La Insurrecció del Principat.

Per tenir una visió global d'aquest període transcendent de l'història contemporània de Catalunya, tenim que veure tant la seva gestació com el seu desenvolupament, d'aquesta decisió política duta a terme per l'Emperador.

La primera notícia la trobem en plena Guerra Gran, nom donat a Catalunya a les campanyes militars sobre terra catalana, originades al incorporar-se el regne d'Espanya a la Primera Coalició contra la República Francesa. Com a dada important pels futurs esdeveniments, entre altres raons que dona França per declarar a guerra a Espanya el 7 de març de 1793, diu: *"era necessari treure els Borbons d'un tron usurpat en altres temps amb l'ajuda francesa"*.

La Guerra Gran es desenvolupà en dues campanyes, la del Roselló i la de Catalunya, es en aquesta segona, i després de la derrota espanyola de Mont-Roig, l'ocupació sense lluita de la Real Plaza de Guerra de Sant Ferran, de Figueres; el setge i ocupació de Roses, i amb l'arribada dels exèrcits francesos fins al Fluvià, el govern de París discuteix les possibilitats d'una annexió de Catalunya a la República Francesa o àdhuc la creació d'un estat satèl·lit que protegís la seva frontera meridional. El gran Comitè de Salut Pública (Couthon, Robespierre i Saint Just) suggereix assajar de fer de Catalunya una petita república independent.

La Pau de Basilea (22 de juliol de 1795) posà fi a la guerra. El Regne d'Espanya recuperava les fronteres anteriors a la guerra, reconeixia la legitimitat de la República Francesa. El darrer acte de guerra, fou l'evacuació de la plaça forta de Roses per l'exèrcit francès, el 29 de juliol de 1795.

La segona vegada que trobem la possibilitat de separar Catalunya del Regne d'Espanya, passa a Baiona, en les negociacions dutes a terme entre Ferran VII i els seus consellers, amb Napoleó, perquè aquest el reconeguí com a Rei d'Espanya. A finals d'abril de 1808, les reunions és mantingueren tenses durant dies, els fets d'Aranjuez és començaven a qualificar de cop d'estat i, en una d'aquestes, Napoleó oferí a Ferran, que a canvi de la renúncia al tron d'Espanya, cosa que permetria tornar a la legalitat, rebria el regne d'Etrúria i així podria mantenir la dignitat reial. Per la seva part, Ferran i el seu conseller Escóiquiz, ofereixen a Napoleó les províncies compreses entre el riu Ebre i els Pirineus, a canvi que Ferran sigui reconegut com a Rei d'Espanya i el casí amb una princesa imperial. Aquestes obsessions, ser rei d'Espanya i formar part de la família imperial, conegudes pel poble de Madrid l'hi valgueren el renom de *"l'afrancesat"*.

Aquestes podrien ser idees que reforçaren el projecte napoleònic de reproduir la Marca Hispana de Carlemany, o anar més enllà dintre d'un de més ambicions, que era formar els Estat Units d'Europa amb tots els reialmes, principats, gran ducats,.. amb identitat històrica, seguin el model nord-americà, però dirigits per ell, l'emperador, enlloc d'un president.

Una dada interessant ha tenir en compte, el primer indici pràctic del seu projecte podria ser l'encunyació a la ciutat de Barcelona, en plena insurrecció contra el govern de Madrid, de monedes amb les armes de la ciutat i la creació d'un sistema monetari propi, la pesseta; diferent al espanyol i al francès, el ral fort i el franc, respectivament.

Aquesta independència monetària, només pot ser feta per motivació política. Recordem que Pierre Vilar en la seva obra *"Oro y monedas en la historia"* diu que al 1705 Catalunya està en guerra contra França i contra Castella, en plena guerra de successió, *"en el mateix temps Carles d'Àustria, que s'ha proclamat rei d'Espanya a Barcelona, fa encunyar amb el seu bust, com a moneda vàlida per tot Espanya, moneda de plata d'uns 5 grams, copiades de la moneda catalana interior estable i no exportable des de 1674"* i continua més endavant *"la petita moneda de l'arxiduc serà denominada, com el seu model català, i en llengua catalana, peçeta"*.

D'una manera més clara, Napoleó 1er, emperador del francesos, dicta el Decret Imperial de 8 de febrer de 1810. Pel seu interès en el tema estudiat, reproduïm només la part dispositiva al no disposar, fins ara, del text complet:

- Art.1er. El setè cos d'exèrcit d'Espanya prendrà el títol d'Exèrcit de Catalunya.
- Art.2n. La província de Catalunya formarà un govern particular amb el títol de Govern de Catalunya.
- Art.3r. El comandant en cap de l'Exèrcit de Catalunya serà el governador de la província i reunirà els poders civils i militar.
- Art.4r. Catalunya queda declarada en estat de setge.
- Art.5è. El governador queda encarregat de l'administració de la justícia i de la reial hisenda, proveirà totes les places i farà tots els reglaments necessaris.
- Art.6è. Totes les rendes de la província en impostos ordinaris i extraordinaris entraran en la caixa militar, a fi de subvenir els sous i despeses de les tropes i a la manutenció de l'exèrcit.

Abans de comentar el seu contingut, tenim que ampliar la informació complementària que trobem en la seva correspondència, com la carta que Napoleó dirigeix a ministre de la Guerra Clarke el 19 de febrer de 1810¹, en que recorda al duc de Castiglione² l'ordre de dirigir-se a Barcelona. Que encarregui el comandament de la ciutat al general Lacombe Saint-Michel. Que el mariscal efectuï la reunió amb el general Suchet, que estarà el 1 de març front a Lleida per començar el setge de la plaça. *"No te que permetre la comunicació de Catalunya amb Madrid i te que actuar en la idea*

¹ *"Correspondance de Napoleón 1er."* (tom XX, núm. 16.272, pag. 232, Henri Plon et J.Dumaine, París 1866)

² *Títol nobiliari del Mariscal Augereau*

de que em propongo reunir aquella provincia a Franca". I sobre tot, en la dirigida a Berthier de 21 de febrer de 1810, des de Rambouillet³, en que Napoleó insisteix en el seu pla d'operacions en sol català i ordena al seu cap d'Estat Major General, Berthier, que despatxí un oficial amb instruccions positives perquè el duc de Castiglione, marxí sobre Lleida per reunir-se amb el 3er.Cos i portar endavant la guerra d'una manera decidida. i l'hi recordava que. " ... *l'armée qu'il commande est l'armée de Catalogne, et qu'il doit même établir une administration provisoire dans le pays, faire arborer au lieu de l'étendard espagnol, l'étendart français et catalan...*" La província quedaria en estat de setge, sense obeir altres ordres que les de l'Emperador, trameses pel seu Major General.

Deixant a part el fet transcendent de la separació civil i militar del Principat de Catalunya del regne d'Espanya, veiem la creació de la figura del Governador General, amb tots els poders civils i militar, administració de justícia i de la reial hisenda, i que només rebrà ordres directes del propi emperador; això sí, a través del seu cap d'estat major, el major general Berthier, príncep de Neuchâtel, que com es conegut, sabia interpretar correctament les ordres de Napoleó, degut al pèssim francès que utilitzava l'emperador. Un exemple podria ser la utilització de la paraula "réunir" , que molts interpretant com una clara intenció d'annexionista. Si fos així, no seria més correcte dir "unir"? Sorprenentment la seva figura podria igualar-se a la de Virrei, de gran tradició històrica a Catalunya. El lloctinent reial era l'oficial que suplía l'absència del rei en la monarquia catalano-aragonesa i d'ençà de 1512 duia aparellat el càrrec de capità general o cap militar, i era anomenat virrei.

Ja en son dos les catalanitats fins ara: la pesseta i el Virrei.

Passem a una tercera, la bandera catalana que onejarà al costat de la francesa, la tricolor, que des de la Revolució identifica a la nació francesa.

Però quina era la bandera de la nació catalana l'any 1810?.

Cap, Catalunya no havia pogut assimilar el concepte de nació-estat, i no tenia necessitat de cap símbol per identificar-se. El concepte polític de nació-estat neix de la Revolució Francesa. Per Catalunya, l'estat era el rei d'Espanya.

Napoleó ho tingué clar, Catalunya com a projecte de nació-estat necessitava una bandera, i decidí que la quatribarrada seria la bandera que representes a la nació catalana.

Perquè optà pel senyal de la Casa de Barcelona, es a dir la del comte de Barcelona, i no un altre?.

Tenia algun dret per fer-ho?.

Tenim la sospita que sí, i més endavant trobarem altres indicis.

Comencem a sospitar que Napoleó coneixia prou be la història de Catalunya.

Continuem, el mariscal Augereau promulgà el 19 de març de 1810 el referit decret imperial i al mateix dia fa pública en el "Diario de Barcelona" una proclama , datada a Girona el 20 de febrer de 1810, que reproduïm:

³ "Correspondance de Napoleón 1er." (tom XX, núm. 16.275, pag. 233, Henri Plon et J.Dumaine, París 1866)

AUGEREAU, Mariscal del Imperi, Duch de Castiglione, Gran Aguila de la Legio de honor, Dignatari del Ordre de la Corona de Ferro, Gran Creu de Carles III, Comandant principal de Exercit y Gobernador General de Catalunya, etc., etc.

CATALANS,

Sa M. I. y R, habentme, putx, confiat el Govern de aquesta hermosa Provincia, me apresuro en manifestar la particular estima que me mereix un poble esforsat, industrios y actiu.

Varies vegades fent la guerra sobre vostre pais, 14 anys ha, habia admirat los esforsos de vostre ingeni y amor al treball que vos feyan superar les trabes que os oposaban la naturalesa y més l'apatia y debilitat d'un govern distant. Sens canals, sens camins, sens ports, habeu fet prodigis per la vostra indústria. Caculeu quin grau de glòria podeu pervenir baix la direcció d'un govern ilustrat, paternal y vigilant!

Si, vencedors d'Atenas y Neopatria, se va a restablir vostre antich comerç d'Orient. La patria catalana va a renàixa de les sues cendres. Vostra població, disminuïda enseguida de la conquesta de la America, será més numerosa que no lo era en temps de vostre esplendor. Napoleó el Gran vos va a donar un nou ser. Les sues paternals mirades vos han fixat; vostra sort lo ha interessat y sou baix sa poderosa protecció.

Los francesos sempre vos han abressat y amparat en vostres conflictes. Carlomagno salvà la Catalunya de la tirania dels Sarrasens. Les magnifiques catedrals que existeixen recordan encara el seu fundador. En 1641, en vostres apuros, demanàreu a la Francia que vos governàs y permanesquereu alguns anys baix son amparo. Vostra indústria, activitat y costums són tan conformes, que ab fundament vos anomenan los francesos d'Espanya.

MAPOLEÓ EL GRAN vos allarga los seus brassos tutelars, veyent que les entranyas de vostra pàtria se despedassen per el furor revolucionari que us han inspirat los vils Inglesos. La política d'ells sempre es dirigeix a vostra ruina. Vostas perdues són genancia per a aquells piratas. Cent anys ha que armaren vostres antepassats contra dels Borbons i los abandonaren en mitg del camp de batalla, com al present fan ab vosaltres. En 1704, tirant partit dels trubles de Espanya, baix lo especióis pretest de amichs, se ampararen de Gibraltar, afectant guardarlo en depòsit. Lo han entregat encara? Possehint aquesta plassa del continent espanyol, tenen el seu comers en la mes afrentosa subjecció. Han restituit per ventura los tresors de les quatre fregates preses sens declaració de guerra? Ells han fonamentat lo desordre en vostra patria, ells vos entretenen en les faccions per apoderase de les vostres ricas colonias. Las maquiaveliques màximas del Lord Chatam, y la ambició inglesa son ben conegudas. Savem be aquestos despotes maritims, que una estreta aliansa entre la França y la Espanya romperia aluego el seu orgullós trident. Què podeu esperar dels persecutors de nostra religió, de aquells que tenen los catholics en esclavitut, y que cremen cada any al Papa en figura?

Alguns de vosaltres, infamament venuts al or dels pirates, empenyantvos en un combat desigual y temerari, os ocasionan vostra destrucció. Ab les mentides que han vomitat han ocasionat una terrible explosió en el centre de vostre territori; y una lava mes fatal que la del Etna ha

esterilitzat vostres camps. Observeu que los homes sensats de la nació ploran ocults, y que los pochos de estos que se troban en la revolució, son encadenats per el terror que els infundeix la canalla.

Amats catalans, aparteu, vos dich, el oido del astucios cant de las sirenas, que vos enganyen per devoraros. Son uns monstrosos que vos espadassan les entranyas. Tals facciosos se enriqueixan infamament ab vostres despulles, per refugiarse ab las grutes tenebrosas de la vil Albion; y aquadrillats ab aquells piratas, infestaran el mar, després de haver desolat la terra.

Catalans, porteu-se dócils a ma veu: obriu los ulls; considereu vostra situació i los mals que vos rodejan, y veureu que, si persistiu en el deliri, vostra patria va a sumergirse en un abisme de desolació. Catalans virtuosos, electriseu-vos, reuniu-vos, obreu una reacció saludable; preneu el ascendent y destruiu el monstro que vos acaba de devorar y maquina en son desespero el plan de transformar vostra patria en un desert, cubert de cadabres y ruinas.

Catalans, Jo consagraré las mias vetllas y treballs per la vostra felicitat. Entreu en l'ordre, auxilieu-me ab los vostres esforços. Jo reuniré ai rededor meu tots los hómens virtuosos é ilustrats de la vostra pàtria; jo me ocuparé incesantment a corregir tots los desordres y vos procuraré la prosperitat de què és susceptible vostre sol e ingeni. En això de funden vostre interès, los meus vots y la mia glòria.

Quartel-General de Girona, 20 de febrer 1810

AUGEREAU, Duc de Castiglione

Deixant apart el to paternal i ampul·losa de la proclama, normal en aquella època, continuarem veient el gran coneixement de la historia de Catalunya que tenia Napoleó. Com per exemple, en la frase "*Vostra població, disminuïda enseguida de la conquesta de la America, ..*" ja reconeixia la paternitat de la gesta americana duta ha terme per Catalunya.

En un estudi complementari, valdrà la pena fer un anàlisi detallat del seu contingut

El dia 1 d'abril de 1810 és celebrà una gran cerimònia a la catedral de Barcelona per oficialitzar el Govern de Catalunya. Fou presidida pel mariscal Augereau i tot el seu estat major amb uniforme de gran gala⁴, amb l'assistència de totes les autoritats civils de la ciutat, així com d'un gran nombre de comerciants, fabricants i professionals. Una vegada celebrada la missa, el nou comissari general de policia, en Caietà Font i Closa, i des del presbiteri, llegeix en català el decret imperial i a continuació, en to interrogatiu, demana: "**Jureu tots fidelitat i obediència al Govern de Catalunya**", pregunta general que no fou resposta, però que tornada a formular de forma nominativa, la resposta fou unànime. La cerimònia finí amb un "Te Deum".

Seguint les ordres de Napoleó, Augereau a part de fer públic el decret de creació del Govern de Catalunya, declarà el català, llengua cooficial junt amb el francès; catalanitza el "Diario de Barcelona"

⁴ Els pamflets antifrancesos qualifiquen a Augereau de "Tambor mayor" per la aparatositat del seu uniforme de gran gala.

que passa a dir-se "Diari de Barcelona i del Govern de Catalunya", redueix els 12 corregiments borbònics a 4: Barcelona, Girona, Reus i la Seu d'Urgell; fa publicar i aplicar el Codi de Napoleó en català, que representava la igualtat davant la llei; suprimeix el regim feudal i els delmes; redueix el clergat i confisca els seus bens. També feu perseguir a l'antic comissari Ramon Casanova i d'altres membres poc escrupolosos de la policia de l'època del general Duhesme.

D'aquesta manera podem dir que el Principat de Catalunya quedà separat del regne d'Espanya i entrà a formar part de l'imperi napoleònic.

La posada en marxa de les mesures dictades no foren fàcils, deixant apart les dificultats pròpies originades per les campanyes militars, la principal fou en no controlar la totalitat del territori.

Una dificultat d'ordre pràctic, però transcendent per Catalunya, fou l'ús del català com a llengua cooficial. Des de 1714, quant la llengua catalana fou prohibida tant el seu ensenyament com el seu ús públic, motivà el seu estancament, no evolucionà científicament duran el segle XVIII, com experimentaren el castellà i el francès amb les seves Acadèmies respectives. El català perdurà sobretot en la seva transmissió oral. Amb aquestes condicions, les traduccions i publicacions dictades per Napoleó, foren a la practica impossibles fer-les amb el rigor necessari.

La versió donada, primer per la propaganda espanyola que amb el temps s'ha quedat com a fet històric, fou la poca acceptació de la llengua catalana per part dels habitants del Principat.

Per donar solució al problema, i a traves de l'Ajuntament de Barcelona s'encarregà a D. Joseph Pau Ballot i Torres⁵ la redacció dels instruments necessaris per enlairar el català a la categoria de llengua oficial.

La seva obra, "Gramática y apología de la llengua Cathalana" s'imprimí el 1814, quan s'acabà la Guerra del Francès i les tropes franceses evacuaren el Principat i els catalans fidels al Govern de Catalunya marxaren al exili.

Aquest fet, la publicació de la gramàtica de Ballot, fa dir a molt historiadors catalans, que històricament cal atribuir la seva aparició com l'inici de la Renaixença en contradicció a la convenció d'atribuir-la a l'"Oda" d'Aribau.

Per resumir, farem un salt fins a la caiguda de Tarragona el 28 de juny de 1811, com a resultes del setge dut a terme per l'Exèrcit d'Aragó del general Suchet, i de l'ocupació de Montserrat el 25 de juliol, Catalunya restà, pràcticament, en mans de les tropes napoleòniques.

A partir d'aquell moments, Napoleó creu que la guerra esta acabada, i començà a dissenyar la implantació d'un regim civil pel Principat, i l'Exèrcit de Catalunya quedaria reduït a les seves funcions militars.

Amb el decret Imperial de 26 de gener de 1812, estableix una nova divisió territorial; i en el de 2 de febrer del mateix any, el nomenament dels càrrecs administratius.

Aquests decrets fa dir als historiadors espanyols que Catalunya quedà annexionada a França, els catalans, amb més prudència, diuen que quedà "de fet" annexionada a l'Imperi, i d'altres "de facto" a França.

⁵ D. Joseph Pau Ballot i Torres, era prevere, catedràtic de retòrica i poesia del col·legit de Sant Jaume i Nostra Senyora de Cordèlles, i després del episcopat de la ciutat de Barcelona.

Tal com em vist, des de febrer de 1810, el Principat de Catalunya forma part de l'imperi napoleònic.

Napoleó planteja la divisió territorial per servir el model francès, fins i tot amb la mateixa denominació geogràfica, divideix el Principat en dos regions, l'Alta Catalunya i la Baixa Catalunya, i a la vegada cada regió en dos departaments, així l'Alta Catalunya fou dividida en el departament del Ter amb capital a Girona, i el departament del Segre amb capital a Puigcerdà. La Baixa Catalunya en el departament de Montserrat amb capital a Barcelona, i el de Boques de l'Ebre amb capital a Lleida.

La seva delimitació seguia l'agrupació dels anteriors corregiments per formar unitats territorials més amples i racionals, per concentrar l'autoritat civil i militar i simplificar la burocràcia.

També dividí els departaments en subprefectures, el del Ter comprenia la de Girona, Figueres i Vic; el del Segre, les de Puigcerdà, Talarn i Solsona; el de Montserrat, les de Barcelona, Vilafranca i Manresa; i el de les Boques del Ebre, les de Lleida, Cervera, Tarragona i Tortosa. Cada Subprefectura fou a la vegada dividida en cantons.

En aquesta divisió transcendental, un fet notable per Catalunya, el reconeixement de la zona de la Catalunya aragonesa com a territori català. Al departament de les Boques de l'Ebre hi queden annexionats Fraga, Mequinensa, Fabara i el riu Onasp.

Andorra quedà annexionada al departament del Segre, encara que més tard fou rectificada; l'enclavament de Llivia restà en dit departament. En contrapartida, la Vall d'Aran fou annexionada al departament francès de l'Alta Garona.

El regim municipal també fou adaptada a l'estructura francesa. L'ajuntament (la Maireria) era format per un "maire" i quatre adjunts, amb funcions executives, i un Consell Municipal amb caràcter consultiu. Gairebé tots el "maires" i adjunts foren catalans. Destaquem el "maire" de Barcelona, el magistrat Melcior de Guàrdia i el de Girona, el baró de Foixà. En aquest període foren implantades moltes millores urbanes, sobretot sanitàries.

El segon decret, el de 2 de febrer disposava el nou organigrama administratiu del Principat, així Napoleó nomenà com intendants generals, al baró de Gerando, per l'Alta Catalunya, i al comte de Chauvelin a la Baixa Catalunya, instal·lats un a Girona i l'altre a Barcelona, per supervisar l'obra del prefectes i subprefectes. Tots ells eren joves enèrgics, fills de la Revolució, amb esperit constructiu i reformador. Sobresortiren per les seves obres, sobre tot el prefecte de les Boques de l'Ebre , Jean-Paul-Alban Villeneuve, i el subprefecte de Figueres, François Les Cases.

A tall d'exemple mirarem amb una mica de detall, anunciant només els continguts del projecte de Villeneuve plantejà al seu departament de les Boques de l'Ebre⁶.

Primer decretà una amnistia general per a tots els habitants que retornessin i demostrassin obediència.

Continuar amb la reforma de l'estament religiós: amb un escrupolós respecte pels religiosos i sacerdots. Supressió dels ordres religiosos. Reduir tot el Departament a un sol Bisbat, a Lleida. Dels

⁶ Per més informació veure el treball de Maties Ramisa, sobre el tema.

4.031 eclesiàstic que hi havia l'any 1808 es passaria a només 456. Hi hauria un sol seminari i un sol capítol de canonges a Lleida.

La reforma de l'estament judicial comportava: Uniformitzar la legislació. Publicació dels codis francesos. Suprimir els privilegis i jurisdiccions especials de determinades ciutats i estaments socials. Hi hauria un Tribunal de Primera Instància a cada capital de districte - Lleida, Cervera, Tarragona i Tortosa. Un Tribunal de Comerç situat a Reus. Jutges de pau a 28 pobles

Per garantir l'ordre públic i fer complir les lleis, optà per la organització d'una nombrosa gendarmeria. Per transformar, els fins ara, súbdits d'un rei absolut a ciutadans, creà un eficaç sistema d'instrucció pública. La universitat de Cervera seria traslladada a Barcelona; Instal·lació d'un gran Liceu a Cervera, fundació de grans col·legis a Lleida; Tortosa, Tarragona i al monestir de Poblet.

Degut a la misèria generalitzada i endèmica, produïda originada per la fallida de Antic Regim i agreujada per la guerra, instaurà una assistència social, i potenciar el comerç i l'agricultura, modernitzant els conreus i introducció de nous cultius.

Per pogué du a terme les seves reformes, necessitava una hisenda eficaç i sanejada, per això crea un nou sistema fiscal, que repartiria la càrrega dels impostos sobre totes les fortunes i totes les professions. Drets reunits, impost indirecte sobre diversos productes, entre ells la sal i el tabac; implantats a divuit viles i ciutats. Supressió del delme. La mà morta seria incautada i junt a les terres comunes i les del clergat, serien venudes en lots.

Fins aquí em vist com Napoleó ha dotat al Principat de Catalunya de les eines necessàries per equiparar-la a una nació, això si, formant part del seu imperi. Tenia bandera pròpia, sistema monetari independent, administració civil, però, segons el seu concepte, l'hi faltava tenir exèrcit propi.

Per a ell no comptaven les unitats catalanes formades com a auxiliars del Exèrcit de Catalunya, com podien ser el Caçadors de Muntanya (miquelets), o els Caçadors de l'Empordà⁷ amb tasques de contra-guerrilla, les companyies Distingides de Catalunya, o els Sapadors Reial de guarnició a Barcelona. Volia tropes regulars, i per aquest motiu manà al seu ministre de la guerra, el duc de Feltre, per mitja d'una carta datada el 8 de febrer de 1812, que deia:

"Senyor duc de Feltre, he signat un decret manant formar un regiment català. En lloc de cinc batallons, l'he reduït a tres. Aquest regiment el formin Catalans i Espanyols de la riba esquerra del riu Ebre, i no es formi pel principi que ha dirigit l'organització del regiment Josep Napoleó, perquè aquest nou regiment es crea per la reunió. Es té que dotar amb uniformes francesos, escarapelles franceses, administració francesa i elegir un bon coronel que estigui per la reunió."

Aquí podem veure que Napoleó torna a utilitzar la paraula "reunió" per anunciar el seu projecte:

D'aquest regiment coneixem pocs detalls, sabem que el seu uniforme era blanc, amb les solapes, voltes i collarí de color blau cel. Que seguin la tradició de l'època servi fora de Catalunya, a Nàpols i a Alemanya. I res més. La seva extinció a Rússia, podria ser possible, que coincidiria amb una tradició oral transmesa al poble del Bruc de Dalt, que diu que un veí del poble que havia servit a Napoleó, tornà de Rússia al cap de 10 o 15 anys de estar presoner de guerra.

⁷ *Dirigits per Josep Pujol (a)el Boquica, personatge controvertit, pels espanyols, la personificació del dimoni, dels pocs combatents extradits per Lluís XVIII, i penjat a Vic. Pel catalans, un patriota?*

La col·laboració dels catalans que tingué Napoleó en el seu projecte, fou molt desigual. Si mirem el poble baix, farts de la guerra amb les pèrdues sofertes, tant en vides com de patrimoni, s'adaptà a la nova situació, sobre tot en el territori controlat pel Govern de Catalunya. Reneix l'activitat econòmica, a tall d'exemple, podem veure l'actuació de la marina mercant de cabotatge de Lloret.⁸ Una altra raó que podien percebre els habitants del Principat, fou que les aspiracions reformistes que els portaren a la insurrecció de 1808, capgirades per les autoritats revolucionaries, podien assolir-se amb l'administració civil implantada.

En quan a la classe dirigent, hi trobem tres actituds: la dels irreductibles defensors de l'Espanya de Ferran VII, tant els futurs conservadors com els futurs lliberals, companys de viatge contra el projecte napoleònic, que una vegada fallit aquest, iniciaren un seguit de conflictes que durà la resta del segle XIX i el XX.

Els "camaleònics", que s'adaptaren a la situació per tal de treure el màxim profit econòmic, com el industrial Gomila, que arribà a fer negocis amb els dos bàndols a la vegada.

I per últim els que col·laboraren amb el Govern de Catalunya, uns degut a les circumstancies, com la majoria de "meires" dels pobles, però molts per convicció política, els que foren anomenats i extitmatizats com a "afrancesats". Per citar-ne alguns, podem nomenar a Josep Garriga i Buach, de Sant Pere Pescador, metge, diputat a Baiona i comissari reial per a Catalunya, que acabà exilat a Elna (Rosselló). Els ja citats, Melcior Guàrdia i Ardèvol, "Maire" de Barcelona els anys 1812-1812, i el baró de Foixà, a Girona. Josep Pujol i Marc, regidor de Barcelona (1809), corregidor (1810) i "maire" també de Barcelona (1814), Domènec Valmanya, recaptador dels Bens Nacionals a Girona; i sobre tot, potser el més important, per la seva implicació i la molta documentació escrita deixada, fou Tomàs Puig i Puig, natural de Figueres, col·laborà des del principi amb les forces imperials, fou nomenat corregidor de Figueres i de Girona, i president de la Cort d'Apel·lació de Barcelona. El seu pensament polític el portà a ser partidari a la annexió del Principat al imperi napoleònic, deia: "*Cataluña por si sola, formando un gobierno separado, seria sobrecargada de imposiciones*". Fou el primer catalanista del segle XIX, federalista d'Europa, i considerat el pare del catalanisme polític. Per aprofundir en aquest complex personatge, val la pena llegir "Girona Francesa. 1812-1814" de Lluís de Puig⁹.

L'ambiciós projecte napoleònic no arribà a portar-se completament a terme, la derrota de Josep I, a Vitòria el 21 de juny de 1813, a mans de Wellington que comportà la retirada imperial del regne d'Espanya i el desmantellament de l'administració civil en el Principat, que tronà a la militar, però sobre tot, després de l'abdicació del propi emperador el 6 d'abril de 1814 l'aventura d'un Principat de Catalunya independent formant part de l'imperi napoleònic està acabada.

Una pregunta queda per plantejar. Després del tractat de pau signat a Valançay el 11 de desembre de 1813, entre els representants de Napoleó i de Ferran, el "desitjat", aquest amb el títol de Comte de Barcelona, entrà per La Jonquera el 22 de març de 1814 acompanyat pel mariscal Suchet, últim Governador General de Catalunya, que el lliurà al exèrcit espanyol a la línia del Fluvià, riu que

⁸ Segons un estudi de Agustí M. Vilá

⁹ L'annexió de Catalunya a França i domini napoleonic a Girona. Girona 1976.

separava els territoris controlats pels fins aleshores enemics. I en el seu camí cap a València, Ferran en passar a prop de la ciutat de Barcelona, encara sota les banderes francesa i catalana, no hi vol entrar per “traïdora”.

Perquè Napoleó l’hi retorna el títol de Comte de Barcelona?

L’avia reservat per ha ell mateix?, i per això posà a la practica el seu projecte sobre el Principat amb tots el drets.

Les possibles respostes mereixen tot un estudi amb profunditat.

I per acabar aquesta modesta aproximació a un fet cabdal de l’historia de Catalunya, una petita anècdota.

Els orígens de la família de Napoleó són totalment desconeguts.

Mirem que diu la Gran Enciclopèdia Catalana en la entrada Bonaparte, i sobre tot en el supòsit b):

BONAPARTE

- a) Família noble d’origen llombard (Buonaparte) estesa per diferents llocs d’Itàlia (Florència, Trevino, Verona i Pàdua). La branca florentina s’establí a Sarzana (Gènova) i al començament del segle XVI passà a Corcega amb Francesco Buonaparte (mort al 1529).
- b) Historiadors i genealogistes catalans, però, diuen que l’ascendència de Napoleó cal cercar-la a Mallorca, on a mitjans segle XIV hi havia una família Bonapart, a la qual pertanyia el jurista Hug Bonapart, nomenat el 1409 regent de Còrsega. Sembla que abans d’aquesta data hom no troba cap Bonaparte a Còrsega.

Dels uns o dels altres descendí l’advocat Carlo Maria Buonaparte (1746 - 1785), el qual es casà amb Maria Letizia Ramolino (1750 - 1836), a qui el seu fill, l’emperador, donà el títol de *Madame Mère*.

Gustau Adzerias i Causi

Arenys de Munt, octubre de 2006